

Liberalerna på Åland

Partiprogram 2018

Antaget på sommarmöte 2018, kompletterat höstmöte 2018

Liberal politik – frihet och ansvar

Den liberala värdegrunden utgår från den enskilda individens frihet och rätt till sin egen röst, men också det individuella ansvaret. Det betyder att vi värnar om varje människas rätt att bestämma över sitt eget liv och styra det efter egen förmåga. Den liberala politiken vill ge alla de förutsättningar som behövs för att det ska bli möjligt.

Vi värnar om mänskliga rättigheter, demokrati, jämlikhet och ett fritt näringsliv med en god marknadsekonomi. Regionalpolitiken är central för oss. Vi är ett parti som tar ansvar och står för ordning och reda såväl i samhället som i ekonomin. Liberalerna står bakom beslutet om att Åland ska vara ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart senast 2051.

Vi vill föra en politik som ger varje enskild ålänning samma rättigheter och skyldigheter, oavsett könsidentitet, religion, ursprung eller funktionsvariation, genom hela livet. Vi anser att varje individ har samma rätt till sysselsättning, utbildning, vård, omsorg, kultur, idrott och fritidssysselsättning, oavsett var i livet man befinner sig. Jämställdhet, jämlikhet och HBTQ-frågor är en viktig del av vår värdegrund och vi anser att lagstiftningen och normerna i vårt samhälle inte ska utesluta och begränsa möjligheterna att känna tillhörighet, utan ge alla rättighet och möjlighet att vara den man är.

Vi är ålänningar men också världsmedborgare som tar demokratin på största allvar och inte alls för given. Vi ser att samhället och det politiska deltagandet förändras och vi är beredda att också förändra oss själva.

Vi arbetar för att stärka och utveckla självstyrelsen med vår språkliga status och kultur som grund. Vi anser att kännedomen om Åland och självstyrelsesystemet behöver öka, dels bland ålänningarna men också utanför Åland och särskilt i Finland.

Vi är beredda, och står rustade för att ta ansvar för självstyrelsen, ekonomin, miljöfrågorna och samhällsutvecklingen för alla ålänningar på hela Åland.

Liberalerna på Åland

1 Liberal social-, hälso- och sjukvårdspolitik

Var och en har rätt till en god och jämlik vård och omsorg

Vi vill förbättra varje individs livschanser genom att utjämna de förutsättningar som finns bortom den enskildes kontroll. En jämlik och jämställd vård och omsorg är grunden; ingen människa ska vara fången i de villkor han eller hon föddes in i. Detta innefattar alla människor oavsett ursprung, ålder, könsidentitet, kultur, funktionsvariation, sexualitet eller livsåskådning. Vi liberaler betonar vikten av förebyggande åtgärder, det är klokt framförallt ur ett medmänskligt perspektiv men det är också smart rent ekonomiskt.

Varje människa ska själv ha frihet och förutsättningar att styra sitt liv, sin hälsa och sin framtid

Vi arbetar för att samhället ska erbjuda ett individanpassat stöd för den enskilda. Vi vill att varje individ ska ha förutsättningar att skapa det bästa livet för sig själv, och att samhället stöder dessa förutsättningar och förhindrar lidandet för den enskilda personen. Vi vill jobba aktivt för en socialpolitik där alla människor har samma rättigheter och möjligheter. Vi vill att vård- eller servicetagare ska ha valfrihet inom alla områden där det är möjligt. Den som gör ett bra jobb inom sin bransch ska vara välkommen att driva allt från förskolor till äldreboenden.

Hälso- och sjukvården är till för alla

Den liberala sjukvårdspolitikerna bygger på att sjukvården är till för alla och en samhällsfinansierad vård skall därför garanteras. Vård skall ges efter medicinska behov, inte utgående från ekonomi. Vi anser att den privata sjukvården ökar möjligheterna för individens valfrihet, dessutom har den privata sektorn en stor och viktig roll redan idag. Mångfald och valfrihet ökar makten och delaktigheten för patienter och brukare och vi vill ha höga kvalitetskrav och god tillsyn för att säkerställa en adekvat vård. Vården ska präglas av samarbete över gränser för individens bästa.

Beroende och psykisk ohälsa begränsar friheten

Varje människa som mår psykiskt dåligt hindras från att leva som den vill. Vi jobbar aktivt för att avstigmatisera psykisk ohälsa och förbättra individens psykiska hälsa. De som drabbas av psykisk ohälsa ska mötas av samma omtanke och respekt som vid annan ohälsa, och de ska ha inflytande över sin egen vård på samma villkor.

För att förbättra varje individs livschanser och möjligheter i livet är det viktigt att bekämpa alla former av beroende och missbruk. De som hamnar i ett beroende ska få snabb och bra vård som är

Liberalerna på Åland

lätt att hitta. Vi vill jobba för ett minskat drog-, alkohol- eller spelrelaterat lidande genomskadereducerande åtgärder.

Funktionsvariationer berikar vårt samhälle

Personer med intellektuella, psykiska, fysiska och/eller kognitiva funktionsvariationer ska ges samma rättigheter och möjligheter att utveckla just sina unika förmågor som alla andra. Samhällets insatser ska skapa förutsättningar för ett självständigt och inkluderande liv utgående från individens förutsättningar.

Alla barn förtjänar en bra start i livet

Vi vill bygga och utveckla stödjande strukturer inom dagis, skola och fritid för att ge förutsättningar för en stabil tillvaro där var och en får möjlighet att utvecklas till en stark och självständig individ. Vi vill utveckla stödjande åtgärder för att stärka och stödja mammor och pappor i en jämställd föräldraroll. Vi konstaterar att familjer kan se ut på olika sätt och att alla vårdnadshavare ska ha rätt till ett jämlikt stöd.

Personalen är grunden för god vård och omsorg

Personalen inom vård och omsorg ska vara välutbildad och ha en lön som motsvarar utbildningens längd och nivå samt arbetets/tjänstens ansvar. Vi kan konstatera att det idag råder läkarbrist och att det i våra närregioner saknas personal inom hela vård- och omsorgskedjan. Gott ledarskap och attraktiva arbetsmiljöer är därför av största vikt inom denna sektor. Vidareutbildning och specialisering är viktiga instrument för en högre vårdkvalitet.

Vård och omsorg för de åsrika

Vi liberaler konstaterar att ”de äldre”, det vill säga de som fyllt 65 år, är en heterogen grupp med olika behov. För oss står individen i fokus och vi arbetar för en politik som ser den enskilda. Stigande ålder kan innebära skörhet och nedsatt funktionsförmåga, vi ser 65-plussarna som individer med samma rätt till vård och omsorg som alla andra. Vi ska satsa på de äldres väl och bekräfta vård av äldre som ett särskilt kunskapsområde. Ålderism inom vård och omsorg får inte förekomma.

Liberalerna på Åland

2 Grön liberalism

Vi vill ta ansvar för att förvalta naturen och den biologiska mångfalden

Vi har tillsammans, och individuellt, ansvar för att förvalta miljö och natur. Det är viktigt för allt levande på jorden. Miljöpolitiken ska grundas på tydliga och generella ramar vilka baseras på forskning, med utgångspunkt i vad naturen långsiktigt kan bära. Vi vill ge våra barn och barnbarn möjligheter att njuta av den åländska naturen och vill att naturvården ska syfta till att bevara den biologiska mångfalden och det unika i vår åländska miljö. Individens val påverkar miljön och det ska vara lätt att välja rätt och hållbart.

Liberal klimatpolitik gynnar alla

En liberal klimatpolitik kombinerar frihet och välfärd med omtanke för vår planet och ett stabilt klimatsmart energisystem. Fossila bränslen ska fasas ut. Klimatinvesteringarna ska vara långsiktiga och komma många till del, det är vårt gemensamma ansvar.

Vi ser gärna att samhällsavgifter bidrar till att enskilda individer gör mer hållbara val, så kallad nudging. Den som smutsar ner får betala mer samtidigt som de som gör hållbara val gynnas. I ett samhälle med dynamisk marknadsekonomi kan miljöpåfrestande produkter och tjänster ersättas av nya och mer miljövänliga sådana. Den förnyelseprocessen vill vi stimulera.

Vi förespråkar en cirkulär ekonomi. Avfallets miljöpåverkan ska minskas genom fungerande återanvändning och återvinning och avfallspolitiken måste förebygga och förhindra att farliga ämnen sprids i naturen. I den cirkulära ekonomin är återanvändning av vatten, nyskapande av material som tidigare sågs som avfall och nyttjande av varje resurs i fokus. Vi liberaler ser att vi, med näringslivet i spetsen, kan skapa förändring på riktigt; dels blir företagen mer lönsamma och dels gynnas klimat och miljö.

Östersjön är vårt blåa vardagsrum

Hur havet mår påverkar människor, djur och natur men också näringslivet. Vårt hav är särskilt utsatt vad gäller utsläpp, övergödning och andra miljörelaterade problem, och kräver särskilda insatser. Vi vill främja dessa insatser både lokalt, nationellt och internationellt så att även kommande generationer ska kunna leva av och vid Östersjön. De mest värdefulla områden bör skyddas tex genom marina naturreservat.

Liberalerna på Åland

Skogen och jorden ska brukas med respekt

Vi vill skapa incitament för ett hållbart jord- och skogsbruk utan att urholka äganderätten. Ett långsiktigt hållbart jord- och skogsbruk gör det möjligt både för oss och kommande generationer att leva och njuta av vårt åländska landskap. Vi vill att människor ska ha skyldighet och möjlighet att göra miljöfrämjande val, och det ska vara lätt att välja rätt. Vi vill skapa ett jord- och skogsbruk där forskning och utveckling står som grund för att nå mindre negativ klimatpåverkan.

Vår mat ska vara bra för både människa, djur, natur och miljö

Den åländska, närproducerade maten gynnar både miljön och ekonomin. Vi vill sätta fokus på hållbart brukande som gynnar åländsk livsmedelsproduktion, med hållbar vilt- och fiske- och jordbrukspolitik som en del av lösningen. Vi tror på människans förmåga att lösa problem, och vill skapa bättre förutsättningar att välja att både producera och konsumera närproducerad och klimatsmart mat. Den offentliga sektorn bör köpa in klimatsmart mat till sina enheter.

Vi värnar om vårt vatten

Klimatförändringar och ny kunskap visar att det har blivit allt viktigare att skydda befintliga och potentiella vattentäkter. Det är bättre att motverka eller eliminera en förorening vid källan än att försöka eliminera den i efterhand och de vattentäkter som råvattnet tas ifrån, och en tillräckligt stor del av tillrinningsområdet, måste därför skyddas mot föroreningar. Vi behöver också, tillsammans med näringslivet, utveckla metoder för att minska förbrukningen av dricksvatten inom produktionsnäringarna och också förhindra ut- och inläckage i stamnäten.

Liberalerna på Åland

3. Liberal utbildnings-, kultur-, och idrottspolitik

Likvärdig tillgång till utbildning ger alla samma möjligheter

Vi vill att alla ska kunna utvecklas efter sina egna förutsättningar och de som har behov av hjälp ska få det stöd de behöver. Grundskolan ska vara fri från dolda avgifter. Gymnasialstadiets avgifter behöver ses över och resultera i så låga avgifter som möjligt.

En grundskola som är likvärdig för alla med jämn och hög kvalitet är den absolut viktigaste faktorn för att skapa jämlika förutsättningar, oavsett om du går i skolan eller får hemundervisning. Detta är särskilt betydelsefullt för elever som fått en svår start i livet eller kommer från hem utan studietradition. Även högpresterande elever har rätt till stimulans och utvecklingsmöjligheter.

Skolan ska vara tillgänglig för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Barn och ungdomar med utvecklingsstörning ska erbjudas en trygg studiegång, som bygger på specialistkunskap, där utbildning ges utifrån varje individs egna förutsättningar.

Läsandet i skolan är viktigare än någonsin tidigare. Läsandet i hemmet och andra miljöer minskar till förmån för skärmanvändandet. Skolan måste vara garanten för att uppvärdera och uppmuntra till läsande. Skolbiblioteken är en viktig del i detta arbete.

Alla barn förtjänar en stödjande omgivning

Skolan ansvarar för att arbeta målmedvetet för en nolltolerans mot mobbning och annan kränkande behandling. Mobbning får konsekvenser genom hela livet och det förebyggande arbetet mot mobbning måste vara en prioritet. Elevhälsan ansvarar för och ska ha kompetens inom både fysisk och psykisk hälsa. Genom hela utbildningssystemet behövs aktivt genusarbete för att flickor och pojkar ska mötas av likvärdiga förväntningar och få likvärdiga chanser.

Alla barn har rätt till sin egen röst

Demokratifostran är en viktig del av skolans uppdrag och vi vill se en skola där eleverna själva kan påverka sin skola, men även få kunskap om hur samhället kring dem kan påverkas och utvecklas på andra områden.

Vi tror att varje förälder har ett ansvar att utifrån sina förutsättningar stödja sitt barn, och varje elev ett eget ansvar för sina studier. Vi vill att barnen ska ha möjlighet att aktivt delta i sin utbildning och påverka den, för att sedan kunna påverka världen runt om sig.

Liberalerna på Åland

Lärarna är skolans ryggrad

Lärare och pedagoger har ett viktigt jobb. Vi vill ge dem förutsättningarna för att utbilda varje barn så hen får en chans att uppfylla sina drömmar. Vi behöver minska på lärarnas administrativa uppgifter, och istället ge dem möjlighet att göra ett bra pedagogiskt jobb.

Meningsfull fritid ger livskvalitet genom hela livet

En meningsfull sysselsättning påverkar både vår fysiska, psykiska och mentala hälsa. Fritiden ska ge kraft, energi och återhämtning. Vi vill att alla ska ha möjlighet att utöva sina kultur- och idrottsintressen samt andra fritidsintressen genom hela livet, oavsett fysiska, ekonomiska eller geografiska förutsättningar.

En ö fylld av eldsjälar

Utan de ideella insatserna skulle det åländska idrotts-, fritids-, och kulturlivet stanna. Det är eldsjälarna som gör Åland till en förebild. Vi vill att alla ska ha möjlighet att engagera sig och att det ska kännas meningsfullt att bidra till ett utökat fritids-kultur- och idrottsliv genom hela livet.

Alla ska ha möjlighet att motionera, idrotta och må bra

Åland ska vara ett föredöme när det gäller att ge alla, såväl barn och ungdomar som vuxna, möjlighet till fritidsaktiviteter. Idrottspolitikerna ska vara breda. Den ska engagera barn och unga, stödja dem som vill elitsatsa, men också förbättra folkhälsan generellt. Åländska idrottare fungerar både som förebilder och Ålandsambassadörer.

Idrott är även en central del av en fungerande integration. Medel ska fördelas jämnt mellan flickor och pojkar. Fritidsidrotten har en dokumenterat viktig betydelse för livskvaliteten och folkhälsan. Vi vill att fler ska ha möjlighet att utöva sin idrott på en grundläggande nivå.

Kulturen berikar och bygger broar över generationer och ursprung

Kulturen ska vara fri. Kulturpolitikens uppgift är inte att styra kulturen, utan att förbättra förutsättningarna. Den konstnärliga friheten ska skyddas. Kulturens ekonomiska och samhälleliga betydelse ska erkännas. Mångfald och tillgänglighet för att producera och konsumera kultur för alla är viktigt. Kulturarvet är vårt gemensamma minne, det ska lyftas fram och hållas tillgängligt för både kommande generationer och nyinflyttade. Vi behöver förvalta våra traditioner och samtidigt skapa nya tillsammans.

Liberalerna på Åland

4 Finans och näringspolitik

Vårt välstånd har byggts av företagsamma och strävsamma människor.

I ett dynamiskt samhälle finns förutsättningar för företagare och entreprenörer att mötas av positiva attityder. Goda villkor för företag och företagare skapar tillväxt och fler jobb, vilket är nödvändigt för att säkra den generella välfärden. Globaliseringen innebär framsteg och förändringar i en allt snabbare takt. Samtidigt innebär detta att konkurrensen hårdnar och att kraven på vårt lokala näringsliv höjs. Vi verkar för att de företag som finns stannar kvar på Åland och att nya ska tillkomma; vi är beredda att se över näringsrätten. Vi tar ansvar för traditionella basnäringar så som sjöfarten och primärnäringarna men ser också behov av att stärka Åland med nya basnäringar där turismen kan ses som ett exempel.

Ett litet samhälle med oanade möjligheter

Åland ska präglas av mångfald och en dynamisk ekonomi med kreativa miljöer som lockar till sig människor, idéer och kapital. Vi vill skapa en stark marknadsekonomisk grund och goda samhällsinstitutioner som ger förutsättningar för ett samhälle med välstånd och ett såväl effektivt som hållbart resursutnyttjande.

Marknaden fungerar bäst i samhällen som präglas av tillit, hederlighet och ansvarstagande, men också i sådana samhällen måste marknaden regleras genom politiska beslut. Näringspolitiken ska ha ett tydligt småföretagarperspektiv. Lagar och regler ska fokusera på att slå vakt om äganderätt, konkurrens på lika villkor och rättssäkerhet. Det offentliga ska inte driva verksamheter som tränger ut fungerande privata alternativ eller försvårar nyföretagande.

Tillväxt skapar möjligheter att nå våra livsmål

När ekonomin står stilla eller krymper ger detta allvarliga konsekvenser för människors välfärd, vilket innebär att möjligheterna minskar och sociala orättvisor och arbetslöshet ökar som följd. Vi vill ha en marknad som ger alla möjlighet att förbättra sina livschanser. Den socialliberala ekonomiska politiken syftar till att bekämpa fattigdom, inte rikedom. Målet är att skapa bättre möjligheter för den som har ett sämre utgångsläge.

Liberalerna på Åland

Alla ska kunna bidra i samhällsbygget

För att stärka individens möjlighet till ett självständigt liv och för den gemensamma välfärdens skull är det viktigt att sträva mot hög sysselsättning och ge människor möjlighet till optimal självförsörjning. En av samhällets orättvisor är svårigheten för personer med funktionsnedsättning att hitta egen försörjning, och det är viktigt att eliminera hindren på arbetsmarknaden för dessa. Det ska finnas möjligheter att ta sig in i arbetslivet oavsett var du befinner dig i livet. Vi behöver ge de unga förutsättningar att komma in i arbetslivet och samtidigt ta tillvara kompetensen och erfarenheten hos äldre arbetssökande. För att skapa likvärdiga möjligheter över hela Åland är det relevant att se över decentraliseringen av den offentliga sektorn samt ytterligare förbättra möjligheterna för distansarbete. Det är viktigt att behålla arbetsplatser i glesbygd och skärgård. Primärnäringarna behöver därför ges möjlighet att fortsätta utvecklas. Jord-, skogs- och vattenbruk behöver ställas om så att de blir mer hållbara näringar, men deras fortsatta existens ska få säkras.

Skattepolitiken ska gynna de välståndsbildande krafterna

För att vårt landskap ska vara attraktivt för nytt kapital, företag och högutbildad arbetskraft behöver skatterna vara nationellt och internationellt konkurrenskraftiga. Den skattefinansierade samhällsverksamheten ska planeras långsiktigt och skapa både social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet.

Vi behöver bli fler ålänningar

För ett välmående näringsliv behövs mer arbetskraft. Vi liberaler välkomnar all typ av inflyttning och ser arbetsplatserna, vid sidan av skolan, som den viktigaste motorn för integration. Åland ska vara attraktivt för såväl högutbildad arbetskraft som för arbetare. Dessutom behöver Åland ta sitt globala ansvar gällande flyktingmottagning.

Liberalerna på Åland

5 Infrastruktur, byggande och fysisk planering

Människors frihet och förutsättningar gynnas av goda kommunikationer

För oss handlar infrastrukturen om varje människas möjlighet att kunna ha makten och ansvaret över sitt eget liv; en frihetsfråga helt enkelt. Ålänningarna ska ha möjlighet att i så stor utsträckning som möjligt välja var de vill bo och jobba. Vi vill skapa förutsättningar för dem som vill bo och arbeta på landsbygden eller skärgården att förverkliga sina drömmar. För en levande glesbygd behövs bra infrastruktur; både vägar och skärgårdstrafik men också internet, el och vatten. Åland ska ha en väl utbyggd IT-infrastruktur som skapar möjligheter att bo, jobba och vara företagare i glesbygden.

Kollektivtrafiken bidrar till tillväxt och mobilitet

Att kunna ta sig mellan hem och jobb, skola och fritidsaktiviteter på ett smidigt och miljövänligt sätt är en självklarhet för oss. Kollektivtrafiken ska utgå från medborgarnas behov till rörlighet och medverka till en enklare vardag för medborgare och företag. En enhetlig kollektivtrafik behövs för att stärka inflyttningen till alla områden på Åland och för att minska ålänningarnas bilberoende.

Skärgårdstrafiken är Ålands navelsträng

En vital skärgård är ett åländskt varumärke. I alla tider har åländska kvinnor och män befolkat skären och levt skärgårdsliv med allt vad det innebär. Skärgårdstrafiken är förutsättningen för att detta ska kunna fortsätta. Vi vill stimulera till en snabbare övergång till klimatneutrala bränslen och energieffektiva fordon. Därför behövs ekonomiska styrmedel och långsiktiga mål och en vidareutveckling av kortrutten. Liberalerna ställer sig även positiva till alternativa lösningar med teknik som finns idag, så som tunnlar, men också ny teknik som idag inte är tillgänglig.

Hållbar fysisk planering med tydliga och mätbara mål

Målet med samhällsplaneringen, byggnader och offentliga miljöer ska vara att säkerställa en långsiktigt god livsmiljö för alla. För att uppnå detta mål behövs god regional planering. Det är därför viktigt att beakta den fysiska planeringens sociala aspekter och skapa tydliga, hållbara mål. En ändamålsenlig struktur som är central och ska ligga till grund för sociala och ekonomiska effekter. Planeringens mätbara mål ska vara att skapa bostäder efter människornas behov, attraktiva livsmiljöer, funktionella blå- och grönstrukturer och god tillgänglighet för alla.

Liberalerna på Åland

Liberal självstyrelsepolitik

En självstyrelse med individen i centrum

Självstyrelsen finns till för människorna och ska göra ett bra Åland bättre. Det är därför viktigt att systemet uppdateras och hålls à jour med den tid vi lever i. Innehållet i självstyrelselagen är avgörande för vad politiken kan göra för oss ålänningar. Vi vill se en ny modern och flexibel självstyrelselag som kan möta morgondagens behov.

Ekonomi och behörigheter

Vi förespråkar ett ekonomiskt system där lagtinget kan påverka både inkomster och utgifter och är därför beredda att ta över delar av beskattningsbehörigheten. Vi vill se en stegvis utveckling av självstyrelsesystemet, överföring av behörigheter ska föregås av noggranna konsekvensanalyser. Överföring av behörigheter genomförs då vi ser ett behov att få nya redskap för att göra ett bra Åland bättre.

Relationerna mellan Åland och Finland

Vi tror på att utveckla och förbättra kontakterna till riksdag och regering eftersom en utveckling av självstyrelsesystemet endast kan genomföras i samverkan. Vi vill fortsätta arbetet för att öka kunskaperna om självstyrelsesystemet särskilt inom ministerier, regering och riksdag i Helsingfors.

Synliggörande av självstyrelsen på Åland

Vi ska bidra till att fira självstyrelsens 100 års jubileum med pompa och ståt men också ta tillfället i akt att öka kännedomen om Ålands självstyrelse, demilitarisering och neutralisering internationellt. Bomarsunds besökscenter kan ge oss möjlighet att sprida kunskap och intresse för vår särskilda status som självstyrt, demilitariserat och neutraliserat område. Liberalerna är ett kunskapsbaserat parti och ser lokal kunskap om självstyrelsen som ett grundfundament för fortsatt utveckling.